

MØTEDOKUMENTER

Forskningsutvalget

6.02.2014

UNIVERSITETET I BERGEN

Forskningsadministrativ avdeling

Februar 2014

Universitetets forskningsutvalg

Torsdag 6.februar 2014

1300-1530

Møterommet

Prof. Keyersgate 8

Saksliste

I. Godkjenning av innkalling og saksliste

II. Protokoll fra møte 30. oktober 2013

III. Saker

FU 1/14	Samarbeid UiB og UNI Research
Innledning ved direktør Aina Berg, UNI Research
FU 2/14	Horisont 2020
Saksforelegg
FU 3/14	Fellesgrader
Saksforelegg
FU 4/14	NOKUT-evaluering
Orienteringssak. Vedlegg
FU 5/14	Strategiarbeidet
Orientering v/prorektor

IV. Orienteringer

- a. ERC-tildeling til Bjerknessenteret og Institutt for Geovitenskap, Vedlegg
- b. Norge blir medlem av europeisk infrastruktur for Bioinformatikk. Vedlegg
- c. Forskningsdata fra Europa samles i Bergen. Vedlegg
- d. Fellesløftet 2014. Vedlegg

Eventuelt

Universitetets forskningsutvalg

Møte 30. oktober

0900-1200

Møterommet

Professor Keyzers gate 8

Protokoll-utkast

Til stede: Anne Lise Fimreite, Anne Christine Johannessen, Inger Hilde Nordhus, Annelin Eriksen, Håvard Hårstad, Berte-Elen R. Konow, Lise Øvreås, Einar Thomassen, Gülen Arslan Lied, Mikkel Andreas Eriksen, Håvard Øritsland Eggestøl, Erling Sand, Henrik von Achen (fra kl. 0930), Roger Strand (SVT), Dag Rune Olsen (sak 21/13), Edvard Hviding,

Fra administrasjonen: Heidi Espedal, Bjørn Einar Aas, Emmanuel Babatunde, Sumathi Subramaniam, Inger Gjesdahl, Jan Petter Myklebust,

Observatører: Heidi Fuglesang, Anne Fjellbirkeland, Hege Høyland, Ellen Ingeborg Hætta, Berit Øksnevad-Gundersen, Mia Kolbjørnsen,

I. Godkjenning av innkalling og sakliste

Prorektor ønsket velkommen til møtet. Saklisten ble godkjent

II. SAKER

FU 21/13 Horisont 2020. UiBs ambisjoner og mål

Rektor Dag Rune Olsen innledet og pekte på at det er politisk ønske fra Regjeringen om å ha åpne konkurransearenaer fordi det bringer frem den beste kvaliteten

Norges kontingent til EU øker fordi vi har vekst i vårt bruttonasjonalprodukt. Norges bidrag til H2020 øker og det er et ønske om å få betydelige mer tilbake til våre egne miljøer enn tilfellet er i dag. Vi skal bidra med søknader av høy kvalitet.

Det er avgjørende at fagmiljøene støttes av Forskningsadministrativ avdeling. Hovedutfordringene er: 1) å identifisere de gode ideene, 2) Motivere forskerne 3) Støtte opp om prosessene.

Det forventes at ledelsen ved fakultetene går aktivt i miljøene og at prosessen er forankret i ledelseslinjen, samt at det utvikles et godt samarbeid med Forskningsadministrativ avdeling. Fra sentralt hold vil det bli opprette en Task Force med medlemmer som har erfaring fra, og suksess med, søknadsskriving og prosjektarbeid.

Forskningsadministrativ avdeling vil koordinere arbeidet.

FU 22/13 Erfaringer med FP7

Professor Edvard Hviding, institutt for sosialantropologi, innledet ved å fortelle om sine erfaringer med EU-finansiering til det flerfaglige prosjektet ECOPAS, European Consortium for Pacific Studies. Det er finansiert fra FP7.

Stillehavsregionen, som har en stor bredde av ulike systemer med særegne koder, kulturer og former for samhandling. Faglig sett dreier det seg om nysgjerrighetsrevet forskning som er rettet inn mot å finne ut av den regionale variasjonen i de involverte fagfelt.

I forholdet til FP7-finansieringens betingelser har det vært avgjørende for Hvidings forskningsgruppe å skape rom for et prosjektet som kombinerer dype grunnforskningstema med utlysningens krav til samfunns- og policyrelevans, samt tverrfaglighet. ECOPAS la opp til en eksplorativ tilnærming under overskriften «Climate change uncertainties: Policy-making for the Pacific front».

Fra fase 1 gikk man over til en fase 2 med innretning mot H2020. Som alltid er det viktig å bli kjent med den sosiale og politiske dynamikken rundt utviklingen av utlysninger og programtekster. Kler man av formuleringene og trenger igjennom det kompliserte språket i utlysningene, kan man identifisere et grunnlag for å utvikle og søke om prosjekter som faktisk beforder videreutvikling av grunnforskning.

Professor Hviding oppmuntret miljøer ved UiB til å påta seg koordinatrollen. Rammeprogrammene har en fornyelseskraft i forskningen som kan være meningsfull, og den daglige virkelighet kan være interessant.

FU 23/13 Horisont 2020 ved UiB. Opplegg for søknadsrundene

Innledninger v/ Jan Petter Myklebust og Emmanuel Babatunde.

Myklebust orienterte om erfaringene fra tidligere rammeprogram. UiB har vært i front siden 1994 og forskerne var tidlig ute med store søknader som også ble koordinert fra Bergen. De første utlysningene i H2020 kommer 11. desember. Utlysning av ERC starting Grant kommer i mars 2014, for ERC Advanced Grant høsten 2014.

Babatunde orienterte om utlysningen av interne posisjoneringsmidler for igangsetting av arbeidet med H2020. Han la vekt på at midlene skal brukes til å komme i forkant av EU-programmene slik at man er i startgropen når utlysningene kommer. Ordinære PES-midler kommer på nyåret 2014

FU 24/13 Budsjettprosedyrer for søknader til Horisont 2020

Fungerende avdelingsdirektør Heidi A. Espedal orienterte.

Forskningsadministrativ avdeling er, i samarbeid med BOA-gruppen ved Økonomiavdelingen, i gang med å klargjøre hva sentralavdelingene kan bidra med i søknadsprosessene.

Forskningsadministrativ avdeling og BOA-gruppen vil ha en siste gjennomgang

av H2020 søknader for å kvalitetssikre budsjettene. Dette vil gjelde alle typer søknader, uavhengig av om UiB skal være med som partner eller koordinator.

Forskningsadministrativ avdeling og BOA-gruppen tilbyr ekstra støtte til søknader der UiB skal være koordinator.

FU 25/13 Møteplan for 2014

Utvalget vedtok følgende møteplan for 2014

Torsdag 6. februar	1300 – 1530
Torsdag 27. mars	1300 – 1530
Torsdag 15. mai	1300 – 1530
Torsdag 4. september	1300 – 1530
Torsdag 6. november	1300 – 1530
Torsdag 11. desember	1300 – 1530

III. Orienteringer

a) Infrastruktur

UiB tildelt NOK 149,3 millioner fra Infrastruktur-programmet. Innstilling til fordeling og pressemelding fra NFR ble delt ut i møtet.

b) NOKUT-evaluering av forskerutdanningen.

Muntlig orientering

c) Regjeringens politiske plattform for forskning og høyere utdanning

Vedlegg

d) Midtveisevaluering av nasjonale forskerskoler

Vedlegg

Eventuelt

Arkivkode:

FU-sak: 3/14

Sak nr.:

Møte:6.02.14

Fellesgrader og cotuteller på ph.d.-nivå

Innledning

Som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet har Universitetet i Bergen samarbeid med andre forskningsbaserte institusjoner både i inn- og utland. Når det gjelder forskerutdanningen, kan fellesgrader og cotuteller være et egnet virkemiddel for å styrke samarbeidet med andre institusjoner og for å nå universitetets internasjonale ambisjoner. For kandidatene vil slike ordninger kunne være viktige for å få større anerkjennelse for forskning, etablere internasjonale nettverk og være en ressurs for senere karriere, i eller utenfor academia.

Dette er nedfelt i flere av UiBs strategiske dokumenter. I UiBs strategiplan 2011-2015 står det følgende:

«Internasjonal samhandling må i større grad bli en integrert del av hele universitetets virksomhet og involvere alle ledd i organisasjonen; studenter, forskere og ansatte i teknisk og administrative stillinger, institutter og fakulteter, universitetets ledelse og administrative enheter. Det betyr aktiv samhandling med utenlandske institusjoner, gjennom nettverk, i prosjekter, mellom enkeltforskere eller forskergrupper. Universitetet i Bergen har som hovedmål for utdanningen: å tilby internasjonalt anerkjent forskningsbasert utdanning, med høy faglig kvalitet og vekt på danning, kritisk refleksjon og etisk bevissthet.»

I handlingsplanen for internasjonal virksomhet (2011-2015) står det at:

«UiB vil legge til rette for etablering og drift av fellesgrader på MA- og ph.d.-nivå innen fagfelt hvor dette kan understøtte strategisk forskningssamarbeid og sikre kandidatene en bredere og mer internasjonalt anerkjent utdanning. Mål: tildele grader sammen med viktige samarbeidspartnere. Ansvar: SA, FA og institutt.»

I den reviderte handlingsplanen for forskerutdanningen (2013) står det at UiB vil prioritere tiltak som «utvikler felles doktorgradsprogrammer med utenlandske institusjoner». Likeledes fremhever den reviderte handlingsplanen at UiB skal «tilrettelegge for at alle ph.d.-kandidater kan ha et lengre utenlandsopphold tidlig i doktorgradsperioden».

Selv om ønsket om fellesgrader på ph.d.-nivå er tydelig nedfelt i UiBs dokumenter, er det imidlertid usikkerhet om hva en fellesgrad egentlig innebærer i praksis og hva som skal være

rammebetingelsene for å inngå fellesgradssamarbeid med andre institusjoner. Det knytter seg også begrunnet forvirring til forholdet mellom begrepene *cotutelle* og *fellesgrad*. Det har i organisasjonen vært en uklar forståelse og håndtering av cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå. Inngåelsen av slike avtaler har vært meget arbeidskrevende i alle ledd fra institutt-nivå til sentrale enheter ved UiB.

Både det generelle utgangspunktet og flere enkeltsaker de siste årene tilsier at det nå er behov for en drøfting for å klargjøre UiBs holdning til fellesgrader og co-tuteller, hva forholdet mellom disse skal være, og premissene for å inngå slike avtaler. En slik klargjøring er avgjørende fordi praksis ikke har vært i samsvar med gjeldende regler og forskrifter. Dette vil dessuten spare UiB for unødvendig bruk av tid og ressurser når slike avtaler inngås. Drøftingen vil gi et grunnlag for å utarbeide retningslinjer for hvordan avtaler om cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå skal inngås fra vurderingsfase til utstedelse av vitnemål og evt. publisering av doktorgraden.

Historikk

Et utkast til policy erklæring ble utarbeidet i 2009-2010, og lagt frem for FU i mars 2010. Utvalget gjorde følgende vedtak:

«Forskningsutvalget anbefaler at Forskningsavdelingen følger opp arbeidet med å få på plass avtalemaler, håndbok og rutine- og prosedyrebeskrivelser for co-tutelle og fellesgrad på ph.d. i tråd med arbeidsgruppens forslag, fakultetenes innspill og Forskningsutvalgets behandling av sak om fellesgrad i forskerutdanningen.»

Blant annet i påvente av den nye ph.d.-forskriften, har ferdigstillingen av policy-erklæringen og oppfølgingen av dette arbeidet blitt utsatt.

Når den nye ph.d.-forskriften nå er vedtatt (20.06.13) og gjort gjeldende, er det ønskelig å ferdigstille arbeidet som ble påbegynt for fire år siden samt å oppdatere det i henhold til den utviklingen som har foregått i Norge og internasjonalt angående fellesgrader og cotuteller.

En administrativ arbeidsgruppe bestående av Toril Ivarsøy (HF), Kristin Kalvik (MN), Unni Kvernhusvik (MOF), Helge Bjørlo (SA), Etelka Tamminen Dahl (SA), Per Gunnar Hillesøy (KS), Bjørn Einar Aas (FA) og Anne Beate Maurseth (FA og sekretær for gruppen) har hatt tre møter hvor temaet har vært fellesgrader på ph.d.-nivå og cotuteller.

Gruppen har gjennomgått følgende dokumenter: FU-sak 8/10 (inkludert utkast til policy-erklæring fra 08.10.09), den norske lovgivningen som gjelder fellesgrader: UH-loven (§ 1-3, 3-2, 3-9, 3-11), Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (2010), Kapittel 4, Fellesgrader og NOKUTs Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning, Kapittel 7 Akkreditering av studier (Studietilsynsforskriften 2013). I tillegg har gruppen sett på ECAs (European Consortium for Accreditation) *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees* (2012), UiOs og NTNUs fellesgradsbestemmelser og UiBs egen ph.d.-forskrift vedtatt 20.06.13, særlig angående fellesgrader (§19).

Arbeidsgruppens resultater:

Arbeidsgruppen foreslår at følgende punkter bør danne grunnlag for utarbeidelsen av retningslinjer for cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå ved UiB.

Intensjon:

Cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå er viktige virkemiddel for å nå UiBs strategiske mål for samarbeid og internasjonalisering på ph.d.-nivå, og kan bidra til å synliggjøre og styrke UiB som et internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet. Avtaler om cotuteller og fellesgrader kan inngås der den tilfører fagmiljøet/-miljøene *en tydelig merverdi* i form av faglig bredde og dybde som denne formen for økt samarbeid kan gi. Det er en forutsetning at denne typen samarbeid baserer seg både på norsk lovgivning og lovgivningen i det land der samarbeidspartneren hører hjemme.

Typer institusjon:

Cotuteller og fellesgrader kan inngås med andre forskningsbaserte gradstildelende institusjoner. I Kunnskapsdepartementets forskrift *Kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning* (2010) settes følgende krav:

«Institusjonen skal påse at samarbeidsinstitusjonene er akkreditert eller offentlig godkjent for å kunne gi høyere utdanning i henhold til gjeldende systemer i det aktuelle land, og at de aktuelle studiene er akkreditert som høyere utdanning på fellesgradens nivå.»

Med bakgrunn i UH-lovens paragraf om institusjonenes virksomhet er det ønskelig å presisere at samarbeidspartnerne må tilby forskningsbasert utdanning:

«Universiteter og høyskoler skal arbeide for å fremme lovens formål ved å:

- a) tilby høyere utdanning som er basert på det fremste innen forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap.»

Denne presiseringen er viktig i og med at utdanningsinstitusjoner innenfor høyere utdanning i utlandet kan være av forskjellige typer.

Definisjoner av fellesgrader og cotutelle:

I ph.d.-forskriften, § 19.2, definerer UiB en fellesgrad på følgende måte:

«Med fellesgrader menes et samarbeid mellom flere institusjoner, der alle i fellesskap har ansvar for opptak, veiledning og gradstildeling. Samarbeidet organiseres normalt i et konsortium og reguleres i avtale mellom konsortiedeltakerne. For fullført fellesgrad utstedes felles vitnemål i form av:

- a) et vitnemålsdokument utstedt av alle konsortiemedlemmene,
- b) et vitnemål fra hver av konsortiedeltakerne, eller en kombinasjon av a) og b).

Fellesgradsavtaler skal normalt bare inngås dersom det fra før er et etablert, stabilt faglig samarbeid mellom universitetet og minst en av de andre konsortiedeltakerne. Styret vedtar retningslinjer for fellesgradssamarbeid, inkludert mal for samarbeidsavtaler jf. første ledd.»

Med bakgrunn i NOKUTs studietilsynsforskrift bør det presiseres at en fellesgrad innebærer at deltakerne i fellesskap utvikler og driver forskerutdanningen og har felles ansvar for utdanningsplan, veiledning og vurdering.

Fellesgrader er i internasjonal sammenheng en uklar kategori dels fordi den er en oversettelse av flere engelske termer. Begrepet "joint degree"/fellesgrad kan bety noe forskjellig avhengig av hvem som definerer begrepet. I denne forbindelse skjelner man på engelsk mellom de vanligste termene joint degree, double degree og multiple degree. Forskjellen mellom de ulike begrepene har å gjøre med hvordan oppnådd grad dokumenteres. Det er viktig å være klar over at i forbindelse med en fellesgrad/"joint degree" er grunnlaget *ett* felles utviklet studieprogram som kan dokumenteres forskjellig avhengig av konsortsielandenes lovgivning. UiBs forskrift åpner således for både joint degree (ett vitnemålsdokument utstedt i fellesskap og double degree (som ett dokument fra hver av de deltakende institusjonene eller som en kombinasjon).

ECA (European Consortium for accreditation) opererer med følgende definisjoner: *Guidelines for Good Practice for Awarding Joint Degrees* (2012), p. 37-39:

JOINT DEGREE: "A single document awarded by higher education institutions offering the joint programme and nationally acknowledged as the recognised award of the joint programme."

DOUBLE DEGREE: "Double degrees are understood to be two degrees awarded after successful completion of a joint programme. It is however recommended to refer to these two documents as a multiple degree. This avoids the confusion brought about by the concept dual degrees. A double degree is defined as follows: "Two degrees awarded by higher education institutions offering the joint programme attesting the successful completion of this programme."

DUAL DEGREE: "Two degrees awarded individually, attesting the successful completion of two separate curricula, with potential overlap and efficiencies in course-taking, and, if more than one institution is involved, each institution is primarily responsible for its own degree".

Dual degree er *ikke* omfattet av UiBs forskrift, og forutsetter ikke et felles program i henhold til ECAs definisjoner, og kommer følgelig inn under en annen lovgivning: Om dual degree sier ECA at "we can conclude that dual degrees are actually not awarded by joint programmes. Dual degrees are therefore awarded by two programmes separately and these two programmes have some coordination and coordinated elements but haven't integrated their curriculum." (s. 39) Dual degree bygger på gjensidig godkjenning av de samarbeidende lærestedenes emner. For at en norsk institusjon skal kunne tildele graden kreves det at minst 60 studiepoeng, som skal inngå i beregningsgrunnlaget, skal være tatt ved den norske gradstildelende institusjonen. Dual degree er med andre ord *ikke* å betrakte som en fellesgrad. Her gjelder en annen forskrift: Forskrift om godskrivning av høyere utdanning, 2006.

Cotutelle: UiB har langt flere cotuteller enn fellesgrader. Pr. 2014 har UiB ca. 15 avtaler i virksomhet. Mens fellesgrader er institusjonelle avtaler, er cotuteller individuelle avtaler for enkeltkandidater. Cotuteller har vært enklere å håndtere for institusjonen, men også disse har vært arbeidskrevende å inngå, delvis fordi forholdet mellom en cotutelle og en fellesgrad har vært uklart definert.

I forskriften for forskerutdanning står det følgende om cotuteller:

«Med cotutelle-avtaler menes felles veiledning av ph.d.-kandidater og samarbeid om utdanning av ph.d.-kandidater. Cotutelle-avtalen inngås for hver enkelt ph.d.-kandidat og bør bygges på et stabilt, faglig institusjonelt samarbeid.» (§19.3)

Det har rådet en forståelse at en cotutelle-avtale *kan* føre til en fellesgrad dersom betingelsene til en fellesgrad er innfridd i avtalen. Imidlertid krever en fellesgrad en institusjonsavtale, hvilket avtalemalen for cotuteller ikke har hatt til nå. Det vil si at den praksis UiB har hatt ikke har vært i samsvar med lovgivningen. Dette må endres.

Arbeidsgruppen anbefaler at cotuteller innlemmes i fellesgradsbestemmelsen, dvs. at det skal foreligge en institusjonsavtale før cotutellavtalen underskrives. En slik innlemmelse har flere fordeler: For det første vil cotuteller kunne bidra til å nå UiBs ambisjon om internasjonalisering og ønske om å oppnå flere fellesgrader. For det andre vil UiB slik legge seg på linje med den europeiske utviklingen som oppfordrer til større grad av integrert samarbeid på ph.d.-nivå. For det tredje vil det på denne måten være flere muligheter for finansiering, deriblant fra Kunnskapsdepartementet og fra Marie Skłodowska Curie-ordningen.

En slik innlemmelse vil kreve at en cotutelle-avtale blir todelt; én innledende institusjonsavtale og deretter en avtale for den enkelte kandidat. Ved avtalen om en cotutelle må det tas hensyn de generelle bestemmelsene som gjelder fellesgrader, så som felles opptak, studieplan, veiledning, bedømmelse, gradstildeling. Det er således spesielt viktig at cotuteller skal avtales når ph.d.-kandidatens utdanning begynner. En slik endring vil kreve en mindre justering av forskriftens § 19 hvor cotuteller blir beskrevet som noe annet enn en fellesgrad. Både fellesgrader og cotuteller vil i dette tilfellet bli regulert av NOKUTs studietilsynsforskrift og UH-lovens omtale av fellesgrader.

4) Myndighetsfordeling:

Alle fellesgrader og cotuteller skal forberedes av fagmiljø og institutt og deretter gå via fakultetet til Forskningsadministrativ avdeling, som forbereder den for rektor og Universitetsstyret. Rektor undertegner samarbeidsavtalen på UiBs vegne.

5) Faglig forankring:

Det foreslåtte samarbeidet må ha en tydelig forankring i fagmiljøet, og må identifisere et tilstrekkelig antall vitenskapelig ansatte som skal delta i samarbeidet, som undervisere, veiledere m.m. Det må også godtgjøres at de(n) samarbeidende institusjonen har en tilsvarende forankring i de relevante fagmiljøene. NOKUTs Studietilsynsforskrift gjelder også fellesgrader på ph.d.-nivå.

6) Mobilitet:

I rammeavtalen/samarbeidsavtalen/cotutelle-avtalen skal det fastsettes minstekrav til mobilitet for så vel forskere som kandidater. For cotutelle-ordninger skal det alltid kreves at kandidaten oppholder seg en viss tid ved den samarbeidende institusjonen.

7) Finansiering:

Ressursgrunnlaget må være tilstrekkelig til at samarbeidet kan realiseres for hele avtaleperioden. Dette omfatter penger, undervisningskrefter og veiledere, infrastruktur, teknisk og administrativ støtte og organisatorisk overbygning.

8) Tidsperspektiv:

Samarbeidet skal være forpliktende og langsiktig, og skal normalt ha en forhåndsfastsatt tidsramme. For cotutelle-avtaler må disse inngås ved begynnelsen av kandidatens ph.d.-periode og ikke senere enn ett år etter opptak til ph.d.-programmet.

9) Organisering

Fellesgrader skal skje innenfor rammen av samarbeidsavtaler, der alle de deltakende institusjonene er partnere. Samarbeidsavtaler opprettes mellom deltakerne. I avtalen skal også alle andre forhold av betydning reguleres, herunder om styrende organer, om faglig innhold, hvilken lovgivning som gjelder ved studier og opphold ved et av partneruniversitetene, teknisk og administrativ støtte, avtaleperiode, oppsigelse og forlengelse, tvisteløsning, m.v.

Samarbeid om cotutelle skal skje innenfor rammen av institusjonelle avtaler.

10) Vitnemål

Vitnemål for fullført felles studieprogram skal utstedes av en av de samarbeidende institusjonene, jf. definisjonen ovenfor.

Vitnemål for fullført fellesgrad kan utstedes på en av følgende måter:

- Som ett dokument, utstedt av alle deltakende institusjoner i fellesskap (joint degree).
- Som ett dokument fra hver av de deltakende institusjonene (double degree).
- Som en kombinasjon av de to ovenstående.

Ph.d.-kandidater som har gjennomgått forskerutdanning innenfor en cotutelle-ordning, skal ha vitnemål der dette går fram.

Alle vitnemål, også ph.d.-vitnemål, skal ledsages av et Diploma Supplement, der opplysninger om samarbeidet kommer fram. For fellesgradssamarbeid der det utstedes mer enn ett vitnemål, skal det kreves at begge eller alle vitnemålene viser til hverandre, slik at det ikke skapes inntrykk av at studenten eller kandidaten har tatt flere utdanninger.

Implementering

Arbeidsgruppen oppfordrer til at det blir utarbeidet retningslinjer i form av veiledning og håndbøker for hvordan fellesgrader og cotuteller inngås.

Arbeidsgruppen oppfordrer til at det tidligere Forum for fellesgrader iverksettes igjen for å ta opp spørsmål omkring fellesgrader for i størst mulig grad kunne tilveiebringe en felles forståelse av cotuteller og fellesgrader på ph.d.-nivå.

Videre prosess

Arbeidsgruppen ser for seg at spørsmålet om fellesgrader legges frem for fakultetene før saken behandles i Universitetsstyret. Fortrinnsvis burde dette kunne gjøres innen juni 2014. På grunnlag av vedtak i styret kan det utarbeides retningslinjer og avtalemaler for hvordan cotuteller og fellesgrader på 3. syklus skal inngås.

Saken legges med dette frem for utvalget til orientering

31.01.13 ABM

Arkivkode:

FU-sak: 4/14

Sak nr.:

Møte:6.02.14

NOKUT-evaluering av forskerutdanningen ved UiB

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) har evaluert kvalitetssikringen i forskerutdanningen ved UiB. Evalueringsrapporten, om også omhandler mastergradsprogrammet i farmasi, skal endelig behandles i NOKUTs styre 13. februar 2014.

Rapportens hovedkonklusjon er positiv: «Komiteens vurdering er at systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen er tilfredsstillende, og den anbefaler at det godkjennes.»

Rapporten legges med dette frem for utvalget til orientering.

Universitetet i Bergen

Evaluering av system for kvalitetssikring av utdanningen

Januar 2014

Kari Fasting

Tom Lindstrøm

Helge Salvesen

Hanne Harmsen

Magnus Malnes

Innhold

1	Evaluering av universiteters og høgskolers system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten	1
2	Kvalitetssikringssystemet og kvalitetsarbeidet ved Universitetet i Bergen	2
3	Fokus for evalueringen	4
3.1	Kvalitetssikring av forskerutdanningen ved UiB	4
3.1.1	Presentasjon.....	4
3.1.2	Komiteens drøftinger og vurderinger	6
3.2	Kvalitetssikring av integrert mastergradsprogram i farmasi	7
3.2.1	Presentasjon.....	7
3.2.2	Komiteens drøftinger og vurderinger	8
4	Konklusjon.....	10
5	Komiteens råd om videre utvikling av kvalitetsarbeidet	11
6	Vedlegg	12
6.1	Sakkyndig komités mandat.....	12
6.2	Dokumentasjon fra Universitetet i Bergen	13
6.3	Program for den sakkyndige komiteens hovedbesøk ved institusjonen	14
6.4	NOKUTs kriterier for evaluering av system for kvalitetssikring av utdanningen	16

1 Evaluering av universiteters og høyskolars system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten

I forskrift til *lov om universiteter og høyskoler* heter det at «Universiteter og høyskoler skal ha et system for sitt kvalitetssikringsarbeid som sikrer kontinuerlige forbedringer, gir tilfredsstillende dokumentasjon av arbeidet og avdekker sviktende kvalitet» (§ 2–1, (1)).

Kvalitetssikringssystemet er utdanningsinstitusjonenes redskap for å skaffe seg nødvendig kunnskap for å kunne vurdere kvaliteten i egne utdanningstilbud. Innenfor rammene av lov og forskrift er det institusjonene selv, som ut fra egen størrelse, faglige profil og andre forhold ved institusjonen, bestemmer hvordan systemet skal utformes.

I henhold til lov om universiteter og høyskoler er det NOKUTs oppgave å evaluere institusjonenes systemer for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten etter kriterier som organet fastsetter. NOKUT har gjennomført slike evalueringer siden 2003, og innledet våren 2009 sin andre runde med denne type evalueringer. Evalueringskriteriene er i andre runde i større grad rettet inn mot å vurdere institusjonenes bruk og nytte av kvalitetssikringssystemene.

NOKUT bruker sakkyndige komiteer i sine evalueringer. Komiteene skal vurdere hvorvidt institusjonene tilfredsstillende oppfyller kravene til kvalitetssikring av egne studietilbud. En evaluering av et kvalitetssikringssystem er således ikke en faglig vurdering av innhold og kvalitet i de enkelte studier, men en evaluering av institusjonens systematiske arbeid for å sikre og forbedre slik kvalitet.

Den sakkyndige komiteen baserer sine vurderinger på dokumentstudier og på samtaler med relevante aktører ved institusjonen. Det gjennomføres to institusjonsbesøk. Under det innledende besøket diskuterer institusjonsledelsen og evalueringskomiteen status i kvalitetsarbeidet og innretningen på evalueringen. Komiteens hovedbesøk ved institusjonen vil inneholde samtaler med ulike grupper og aktører. Komiteen kan her velge å gå mer detaljert inn i utvalgte deler av institusjonens kvalitetssikringssystem og kvalitetssikringsarbeid. Den sakkyndige komiteen som har evaluert systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen har bestått av:

- professor Kari Fasting, Norges Idrettshøgskole (leder)
- professor Tom Lindstrøm, Universitetet i Oslo
- professor Helge Salvesen, Universitetet i Tromsø
- tidl. vicedirektør Hanne Harmsen, Københavns universitet
- student Magnus Malnes, Universitetet i Oslo

Seniorrådgiver Ole Espen Rakkestad i NOKUT har vært komiteens sekretær. Komiteen besøkte institusjonen 17. juni og 11.-13. september 2013. Ved hovedbesøket hadde komiteen samtaler med studenter, stipendiater, vitenskapelig ansatte, administrativt ansatte, representanter for forsknings- og forskerutdanningsutvalg, representanter for programutvalg, emneansvarlige og universitetets ledergruppe. Oversikt over tilsendt dokumentasjon og program for hovedbesøket er lagt ved. Før rapporten ble avlevert har institusjonen sett et utkast til rapport for å vurdere eventuelle feil eller misforståelser.

2 Kvalitetssikringsystemet og kvalitetsarbeidet ved Universitetet i Bergen

Universitetet i Bergen har ca. 14 000 studenter og ca. 3500 ansatte, og er Norges tredje største universitet. Universitetet har seks fakulteter og ca. 40 institutter og faglige sentre. Universitetet tok i 2012 opp studenter til i alt 181 studieprogram, fordelt på 24 årsstudier, 63 bachelorprogram, 72 toårige masterprogram, ti femårige masterprogram og to seksårige profesjonsprogram. Institusjonen tilbød i 2012 i alt 99 videreutdanninger. Av UiBs strategiske plan framgår det at institusjonen ser på stor faglig bredde som et kvalitetsfortrinn både for grunnforskning og forskningsbasert utdanning, men universitetet har samtidig konsolidering av studietilbudet som et hovedmål.

Rammene for systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen er beskrevet i «Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia». Systemets elementer er i håndboka framstilt i 16 punkter (hvorav enkelte har underpunkter). Håndboka er et kortfattet dokument på 14 sider. Punktene er:

- studiekvalitetsdatabase
- roller i studiekvalitetsarbeidet
- studentdemokrati
- rekruttering, informasjon og mottak av nye studenter
- programsensorordning
- ekstern sensur
- delstudium ved utenlandske universiteter
- læringsmiljø
- *Ugleprisen* (intern pris for utdanningskvalitet)
- *Program for evaluering og kvalitetsutvikling (PEK)* (fakulteter og institutter kan søke programmet om midler til studiekvalitetsprosjekter)
- rammevilkår
- evaluering av undervisningstiltak og studietilbud
- årlig revisjon av studietilbud og informasjon til studentene
- utdanningsmelding
- oppretting og nedlegging av studietilbud

Universitetet driver systematisk evaluering på emne- og programnivå, og håndboka gir føringer for hvordan evalueringene skal gjennomføres. De emneansvarlige har ansvar for evalueringen av sine emner, mens leder for programutvalg/-styre har ansvar for programevalueringene. Rapporter fra evalueringene på begge nivåer legges inn i en studiekvalitetsdatabase som er tilgjengelig på universitetets nettsider. Studentene henvises til denne basen for informasjon om resultatene fra evalueringene.

Minst 1/3 av de emnene som undervises på universitetet skal evalueres hvert år. Hvert fakultet avgjør hvilke emner som skal evalueres. Evalueringene skal minst omfatte:

- «studentevaluering av emnet, gjerne som undervegsevaluering
- ei vurdering av om framdrift og opplegg for emnet er i samsvar med dei fastsette måla, kommentarar til studentevalueringar og eventuelle andre former for evaluering, og forslag til

tiltak for vurdering av sammenhengen mellom fastsett læringsutbytte og undervisnings- og vurderingsformene i emnet

- omtale av arbeidet med oppfølging av tidlegare evalueringar»

Alle programmer (her inkludert avsluttende deler av profesjonsutdanninger, og fag- og disiplinstudier) skal i henhold til håndboka evalueres minst hvert femte år. Det er fakultetene som avgjør hvilke programmer som skal evalueres. Evalueringene skal normalt være «ei sjøvevaluering», men evalueringene kan også inneholde eksterne innslag gjennom fagfellekomiteers vurdering eller vurdering utført av programsensor. Håndboka angir at evalueringene bør omfatte vurderinger av:

- studieprogrammet sin profil og struktur, forekomst av felles undervisning og emne spesielt utvikla for studieprogrammet, høve til studieopphald i utlandet, faglege og sosiale aktivitetar
- om val av undervisnings- og vurderingsformer er i tråd med fastsett læringsutbytte for studieprogrammet
- praktisk gjennomføring
- søkjartal/studieplassar, gjennomføring, strykprosent og fråfall
- karakterfordeling
- ressurstilgang
- kommentarar til studentevalueringane
- studieinformasjon og dokumentasjon
- tilgang til digitale ressursar/hjelpemiddel
- institutt/programleiar si vurdering og forslag til forbetringar

Alle fakulteter og institutter ved UiB utarbeider årlig en rapport («Utdanningsmelding») om utdanningsvirksomheten, og disse ligger til grunn for en samlet utdanningsmelding for institusjonen. Håndboka angir retningslinjer for hva instituttene og fakultetenes meldinger skal inneholde. Om universitetets samlede utdanningsmelding heter det bl.a.: «Denne meldinga skal gje ei samla og overordna vurdering av studiekvaliteten ved institusjonen, samt ei oversikt over opplegget for og tiltaka i kvalitetsarbeidet.» Og vidare: «...gje framlegg om tiltak og tema for vidareutvikling komande år. Dette gjev grunnlag for ressursstyring og prioriteringar i komande budsjettår på institutt-, fakultet- og institusjonsnivå». Utdanningsmeldingen behandles i universitetets (sentrale) utdanningsutvalg og deretter i universitetsstyret.

I tillegg til utdanningsmeldingene utarbeider fakultetene også årlige forskningsmeldinger (siden 2007) og forskerutdanningsmeldinger (siden 2008). Disse meldingene er ikke omtalt i «Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia», men ligger, som for utdanningsmeldingene, til grunn for tilsvarende meldinger på institusjonsnivå. Forskerutdanningsmeldingene ble innført som en oppfølging av universitetets «Handlingsplan for forskerutdanning 2008-15».

Prosessene for opprettelse og nedlegging av studietilbud er relativt inngående beskrevet og regulert i håndboka. For opprettelse av nye emner og nye studieprogram er hver av arbeidsoppgavene i prosessene tilskrevet særskilte ansvarlig(e) instans(er), bidragsytende instans(er) og godkjenningsinstans(er). For prosessen for opprettelse av nye studieprogrammer er det dessuten utarbeidet et årshjul som angir arbeidsoppgavenes kronologi og plassering i kalenderåret. Opprettelse av nye fellesgrader/felles studieprogram, nye etter- og videreutdanningstilbud, samt nedlegging av studieprogram, er omtalt i egne avsnitt. Fakultetenes ønsker om opprettelse og nedlegging av studietilbud introduseres i fakultetenes årlige utdanningsmeldinger.

3 Fokus for evalueringen

I forbindelse med det innledende besøket ved Universitetet i Bergen diskuterte evalueringskomiteen ulike aktuelle innretninger av evalueringen. Komiteen fant å ville gå nærmere inn på to områder:

- 1) kvalitetssikring av forskerutdanningen
- 2) kvalitetssikring av integrert mastergradsprogram i farmasi

Motiveringen bak valget av 1) var særlig å se på hvordan UiB, som et forskningstungt universitet, ivaretar kvalitetssikringen av forskerutdanningen, når denne *ikke* formelt dekkes av institusjonens kvalitetssikringssystem. Komiteen valgte å se på kvalitetssikringen av forskerutdanningen som sådan – ikke avgrenset til utvalgte fakulteter. En liknende begrunnelse lå bak valget av fokusområde 2), i det komiteen ville se nærmere på kvalitetssikringen av et tverrfakultært program. Mastergradsprogrammet i farmasi inneholder emner som tilbys fra flere fakulteter, hvilket potensielt kan gjøre kvalitetssikringen mer krevende enn ved programmer som ligger under ett fakultet.

3.1 Kvalitetssikring av forskerutdanningen ved UiB

3.1.1 Presentasjon

I 2012 ble det avlagt 251 nye doktorgrader ved Universitetet i Bergen. 53 % av doktorandene var kvinner og 35 % utenlandske statsborgere. Kvalifikasjonsrammeverket ble implementert i forskerutdanningen ved UiB i 2012, og læringsutbyttebeskrivelsen formulerer hvilken kunnskap, hvilke ferdigheter og hvilken generell kompetanse en doktorgradskandidat fra UiB skal ha etter endt doktorgradsutdanning.

All doktorgradsutdanning ved universitetet reguleres av en felles doktorgradsforskrift som i sin nåværende utgave ble vedtatt av universitetsstyret 20. juni 2013. Forskriften slår fast at «Ansvaret for gjennomføringen av ph.d.-utdanningen er delegert til fakultetene innenfor deres respektive fagområder». Ved siste revisjon av forskriften uttalte universitetsdirektøren i sakspapir til universitetsstyret bl.a.: «Forskriften gir rom for skjønsmessige vurderinger i enkelte bestemmelser, men ikke slik at det gis en generell hjemmel for å gi utfyllende regler. Universitetet skal ha en felles forskrift for ph.d.-graden.».

Et sentralt trekk ved forskerutdanningen ved UiB er de i alt ca. 25 forskerskolene som er etablert ved fire av fakultetene (matematisk-naturvitenskapelig, humanistisk, psykologisk og medisinsk-odontologisk fakultet). Det store flertallet av skolene er UiB-interne, mens 5-7 karakteriseres som nasjonale. Forskerskolene skal gi stipendiatene «... tilgang til et større nettverk av ph.d.-kandidater og deres veiledere, i tillegg til ytterligere internasjonale nettverk». På UiBs hjemmesider heter det videre at: «Hovedaktiviteten i en slik skole vil være intensive ph.d.-kurs, med høyt kvalifiserte undervisere, seminarserier og diskusjoner». Forskerskoleordningen ved UiB ble gjenstand for en intern evaluering i 2011, hvilket blant annet resulterte i at det ble etablert kriterier for opprettelse av nye skoler.

Doktorgradsforskriften henviser eksplisitt til kvalitetssikring i § 4, «Kvalitetssikring av opplæringsdelen», der det heter: «Fakultetene skal kvalitetssikre emnene i ph.d.-utdanningens opplæringsdel i tråd med retningslinjene for kvalitetssikring av emner på bachelor- og masternivå. Se Håndbok for kvalitetssikring av universitetsstudier». Retningslinjene for kvalitetssikring av emner er

omtalt i kap 2 ovenfor. Forskriften gir dessuten nærmere bestemmelser om innholdet i andre kvalitetssikringselementer som framdriftsrapportering (§9) og midtveisevaluering (§6.3). Ph.d.-kurs som gjennomføres ved andre enheter enn UiB kan rimeligvis ikke kvalitetssikres direkte, men de skal vurderes og være godkjent av institutt eller fakultet senest 6 måneder før disputas.

I § 9, «Rapportering», heter det om framdriftsrapporteringen: «I løpet av avtaleperioden skal ph.d.-kandidaten og hovedveileder, hvert år levere separate skriftlige rapporter om framdriften av ph.d.-utdanningen. Rapportene skal sendes til og godkjennes av fakultetet eller av andre enheter som fakultetet har delegert dette til». Et elektronisk system for framdriftsrapportering ved forskerutdanningen ble etablert i 2010, og systemet vurderes av fakultetene som velfungerende.

Alle ph.d.-kandidater skal gjennomgå en midtveisevaluering, men fakultetene avgjør selv hvilken form denne skal ha. Forskriften fastsetter at evalueringen «... har som hovedformål å hjelpe ph.d. – kandidaten, ved å identifisere forhold som medfører risiko for at prosjektet stanser opp eller blir forsinket, samt å gi innspill som kan øke kvaliteten i arbeidet. [...] Som hovedregel skal midtveisevalueringen inkludere faglige innspill fra forskere som innenfor ph.d.-kandidatens eget fagfelt og/eller tilgrensende fagfelt».

Kravene til ph.d.-kandidatens veiledning er nedfelt i forskriftens § 6. Om veiledningens innhold heter det i § 6.2 at veileder har ansvar for å følge opp kandidatens faglige utvikling, og at «Veilederne plikter å holde seg orientert om fremdriften i ph.d. –kandidatens arbeid og vurdere den i henhold til prosjektbeskrivelsens fremdriftsplan...». Universitetet tilbyr en «Modul i forskningsveiledning (ph.d.)» som en del av basisutdanningen i universitetspedagogikk og i noen fagmiljøer er det opprettet møteplasser der veiledere kan utveksle erfaringer og utvikle sin veiledningspraksis.

For administrativ oppfølging av stipendiatene har institusjonen dessuten ph.d.-koordinatorene ved alle fakulteter. På universitetets hjemmesider er det laget en liste over koordinatorene og de faglige ledernes ansvar og forpliktelser overfor stipendiatene. Blant momentene på lista er:

- assistanse ved vanskeligheter i veiledningsforholdet – om nødvendig til skifte av veileder
- mulighet for hjelp med grunnleggende rettigheter og kontakt med forskningsmiljø for ph.d.-kandidater med annen arbeidsgiver enn UiB
- veiledning i bruk av StudentWeb som informasjons- og registreringsverktøy
- hjelp med å påse at «hovedveileder og medveileder har blitt utpekt innen rimelig tid, og at alle veiledere møter de kvalifikasjonene som er slått fast i henhold til nasjonalt regelverk.»

Universitetet i Bergen arbeider med relevanskvaliteten i sine utdanninger gjennom flere ulike kanaler. Kontoret for samfunnskontakt hjelper eksterne parter med å komme i kontakt med de rette personene/enhetene på universitetet og bistår egne miljøer i kontakt med eksterne aktører ved behov. Rektor og representanter for studentparlamentet sitter sammen med eksterne representanter i Rådet for samfunnskontakt, som gir råd til universitetet om kontakten med nærings-, samfunns- og kulturliv. Kontakten mellom universitetet og dets tidligere studenter ivaretas av alumniorganisasjonen «UiB alumni», som i 2014 skal arrangere alumnusdager for første gang. Eksterne kontakter skal bl.a. bidra til å «identifisere kompetansebehov innenfor forskning og utdanning», og således gi et bidrag til økt relevans for UiBs utdanninger. Av særlig betydning for ph.d.-kandidatene er ellers den eksternt utførte kandidatundersøkelsen «Nye muligheter på arbeidsmarkedet for doktorgradskandidater» fra 2012.

3.1.2 Komiteens drøftinger og vurderinger

Forskerutdanningen ved Universitetet i Bergen omfattes ikke av institusjonens system for kvalitetssikring av utdanningen, og etter hva den sakkyndige komiteen forstår eksisterer det heller ikke planer om å inkludere den i overskuelig framtid. Etter komiteens vurdering arbeides det likevel godt og systematisk med kvalitetssikring og kvalitetsutvikling av utdanningen. En viktig årsak til dette er de kvalitetssikringselementene som bygger på momenter fra kvalitetssikringshåndboka: et fast system for emneevaluering (for de emnene i ph.d. –utdanningens opplæringsdel som gis ved UiB) og et tydelig format for en årlig forskerutdanningsmelding med innsamling og analyse av resultater, samt vurdering av gjennomførte tiltak og prioritering av nye.

Det er komiteens klare inntrykk at systemet med elektronisk framdriftsrapportering fungerer godt og har en viktig kvalitetssikrende funksjon. At doktorgradsstudent og veileder rapporterer uavhengig av hverandre bidrar til å åpne veiledningsrelasjonen og kan gi tredjepart viktig informasjon om kvaliteten i veiledningsforholdet.

Komiteen har merket seg at enkelte har kritiske innvendinger til midtveiseevalueringen når denne kan ha karakter av å være en minidisputas der kandidaten kan forberede en presentasjon som får en positiv bedømmelse, delvis uavhengig av den reelle status for kandidatens doktorgradsprosjekt. Komiteen ser at denne innvendingen kan ha noe for seg, men registrerer samtidig at ordningen vurderes som til dels svært positiv av kandidatene selv, og at evalueringen som regel omfatter et element av at kandidaten skal dokumentere reell progresjon i forhold til prosjektplanen (hva som faktisk er gjennomført av vitenskapelig aktivitet, publikasjoner o.a.).

De formelle rammene rundt veiledningssituasjonen – oppnevning, framdriftsrapportering, regler for innhold m.m. – framstår som tilfredsstillende, og legger grunnlag for at alle ph.d.-kandidater ved UiB kan få veiledning av god kvalitet og tilstrekkelig omfang. Komiteen ser det som prisverdig at det har vært tatt grep for å bedre veiledningskompetansen i forskerutdanningen i de senere år, men noterer seg samtidig at behovet for ytterligere veilederopplæring er en gjenganger også i de siste forskerutdanningsmeldingene fra så nær som alle fakulteter. Eksempelvis skriver Det medisinsk-odontologiske fakultet i meldingen for 2012 at «Med stadig flere kandidater (...), får vi også flere uerfarne veiledere. Samtidig blir kravene til ph.d.- utdanningen mer formaliserte, og det skaper stort behov for opplæring både for disse, og for erfarne veiledere som møter nye krav og som trenger påfyll og inspirasjon for å utvikle seg videre». Universitetets sentrale forskningsutvalg uttaler i den samlede forskerutdanningsmeldingen for 2012 at mange ph.d.-veiledere ønsker å ta den omtalte modulen i forskningsveiledning, men at kapasiteten er begrenset. Etter komiteens syn bør institusjonen ganske raskt ta tak i denne situasjonen og vurdere løsninger for å øke kapasiteten. I neste omgang bør universitetet vurdere hvorvidt denne eller tilsvarende opplæring bør gjøres obligatorisk for alle nye veiledere.

Mange enheter og funksjoner er involvert i oppfølging og kvalitetssikring av forskerutdanningen. I tillegg til det sentrale forskningsutvalget for universitetet, finnes det som regel forsker- og/eller forskerutdanningsutvalg både på fakultets- og instituttnivå. Dertil kommer forskerskolene ved fire av fakultetene, samt programutvalg for forskerutdanningen som eksisterer enkelte steder. Faglige ledere, administrative ph.d.-koordinatorene, stipendiatutvalg o.a. er også involvert i utdanningen i ulike roller. Komiteen synes å se en desentraliseringstendens i dette bildet, der stadig flere institutter har fått egne forsknings-/forskerutdanningsutvalg og der disse gjennomgående har fått flere oppgaver delegert fra fakultetsnivået. Mangfoldet av aktører i forskerutdanningen innebærer samtidig i noen grad at samme

oppgave ved ulike fakulteter ivaretas av ulike organer. Etter komiteens vurdering er ikke dette nødvendigvis et problem, og er trolig til dels et resultat av at fakultetene er ulike i størrelse og organisering. Komiteen vil likevel anbefale universitetet å la fakultetene se til hverandres løsninger for om mulig å lære av organisasjonsmessig «best practice». En mer ensartet praksis mellom fakultetene med hensyn til organisering, roller, navn på organer og oppgavefordeling vil ventelig også gi en gevinst i tydelighet og oversikt på institusjonsnivå.

Komiteen har merket seg at når det gjelder opptak til doktorgradsprogrammene, så er det ulike karakterkrav på de ulike fakultetene. Komiteen vil likevel anbefale at UiB også på dette området vurderer en mer ensartet praksis, slik at karakterkravet for å bli tatt opp på et doktorgradsprogram ved UiB blir det samme for alle søkere.

Etter komiteens vurdering er forskerutdanningsmeldingene gode dokumenter som framstiller viktig kvalitetsinformasjon på en god måte. DBH-data er brukt i framstillingen av de mest sentrale styringsparameterne i forskerutdanningen. Institusjonens melding bygger på fakultetenes meldinger som i sin tur bygger på instituttens forskerutdanningsmeldinger. Fakultetene har i sine rapporter dessuten besvart spørsmål om konkrete kvalitetstema fra universitetsledelsen.

3.2 Kvalitetssikring av integrert mastergradsprogram i farmasi

3.2.1 Presentasjon

Det integrerte mastergradsprogrammet i farmasi er et femårig profesjonsstudium, der både Det medisinsk-odontologiske og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet bidrar med undervisning og forskning. Profesjonsstudiet i farmasi gir grunnlag for autorisasjon som provisorfarmasøyt. Farmasøyer jobber i dag særlig med rådgivning, undervisning, forskning, og ledelse av apotek og annen legemiddelrelatert virksomhet. Det tas opp ca. 25 studenter pr år til det integrerte mastergradsprogrammet i farmasi ved Universitetet i Bergen.

Profesjonsstudiet i farmasi (profesjonsstudium/integrert mastergradsstudium brukes her om hverandre) ble etablert ved Senter for farmasi direkte under universitetsledelsen ved Universitetet i Bergen i 2003. I 2011 ble utdanningen formelt knyttet til Det medisinsk-odontologiske fakultet og lagt under Klinisk institutt 2 – dog med rett til å forvalte eget budsjett. Senter for farmasi jobber i dag først og fremst med samhandling mellom de involverte fakultetene. Senteret ledes av en styringsgruppe, der dekanene og fakultetsdirektørene ved Det medisinsk-odontologiske fakultet (MOF) og Det matematisk-naturvitenskapelige (MNF) fakultet, og instituttlederne ved Klinisk institutt 2 og Kjemisk institutt (KI) sitter. Senterleder ved Senter for farmasi er sekretær for styringsgruppa.

De fleste emnene som inngår i det integrerte mastergradsstudiet i farmasi undervises til flere studentgrupper samtidig (f.eks. kan odontologistudenter, ernæringsstudenter og farmasistudenter følge undervisningen i samme emne samtidig), og to fakulteter bidrar med emnene i studieplanen. Metodene for kvalitetssikring av emnene påvirkes dog i utgangspunktet ikke av dette.

Emneevalueringene følger de retningslinjer som er gitt for slik evaluering i «Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia», og som er omtalt på side 2 og 3 over. Programevalueringer skal også utføres etter den metoden som er angitt i håndboka, men programevaluering har så langt ikke blitt

gjennomført ved det integrerte mastergradsprogrammet i farmasi. Spesielt for farmasi er at det i tillegg til emneevalueringene har vært gjennomført en såkalt semesterevaluering. Denne «ekstraevalueringen» for farmasistudentene har vært begrunnet i at ekstra tett oppfølging var ønskelig når utdanningen både var nyetablert og tverrfakultær. Det ser ikke ut til å foreligge særskilte retningslinjer for gjennomføring av denne evalueringen, men møterefater fra programutvalget for farmasi og evalueringsskjemaer som har vært brukt, viser at den har vært gjennomført som en skriftlig evaluering i kombinasjon med et møte mellom representanter for angjeldende studentkull og undervisere som har undervist farmasistudenter det aktuelle semesteret.

Som profesjonsstudium har det integrerte mastergradsstudiet i farmasi et betydelig innslag av praksis. Praksis gjennomføres i apotek over 23 uker i 8. semester og utgjør 30 studiepoeng. Praksis er organisert som et eget emne, og eksamen bedømmes med «bestått/ikke bestått». Evalueringen av praksis består av en skriftlig midtvurdering fra student og veileder (praksisstedets veileder) etter 12 uker og en avsluttende skriftlig praksisevaluering fra begge parter i nest siste uke av praksis. Praksisoppholdet kvalitetssikres i tillegg gjennom utformingen av en skriftlig plan for oppholdet og studentens loggbok (ikke obligatorisk).

Senter for farmasi arbeider også med å kvalitetssikre relevansen av utdanningen gjennom alumnivirksomhet. Et nettsted for tidligere studenter og ansatte er etablert, og det har blitt arrangert alumnitreff.

3.2.2 Komiteens drøftinger og vurderinger

Den sakkyndige komiteen har oppfattet at både studenter og ledelse ved farmasistudiene ved UiB står overfor enkelte organisatoriske utfordringer. På ledersiden er ikke rollefordelingen mellom lederen for Senter for farmasi, styringsgruppa for senteret og programutvalget for det integrerte mastergradsprogrammet alltid tydelig, og senterets plassering som en delvis selvstyrt enhet under Klinisk institutt 2 siden 2011 har, slik komiteen forstår det, ikke endret på dette. Etter hva komiteen kjenner til har det vært diskutert å legge ned den ledertunge (se 3.2.1 over) styringsgruppa, men det foreligger pr i dag ingen konkrete planer for dette. Komiteen er imidlertid av den oppfatning at man bør se nærmere på sammensetningen, og vurdere nødvendigheten av å ha en slik toptung styringsgruppe. I møte med komiteen ble det fra enkelte nevnt at et eget institutt for farmasi ville ha hatt identitetsmessige fordeler, men heller ikke denne ordningen oppfattes å være aktuell politikk i dagens situasjon. På tross av en viss diskusjon om styring og organisasjonsutvikling, er det dog ikke den sakkyndige komiteens oppfatning at dagens ordning representerer noen *vesentlig* ulempe for studenter og ansatte.

Fra studentenes side er det særlig de praktiske konsekvensene av organiseringen under Det medisinsk-odontologiske fakultet og Klinisk institutt 2 som framholdes som lite gunstige: komiteen ble under institusjonsbesøket fortalt at både tilgangen til lesesalsplasser og studieveiledning er dårligere enn hva den var før 2011. På den annen side ga studentene uttrykk for at de faglig sett har hatt fordel av sin nye organisasjonsmessige plassering. Det ligger utenfor komiteens mandat å ta stilling til disse vurderingene.

Emnene som inngår i farmasiutdanningen tilhører instituttene som tilbyr dem, og det samme gjelder kvalitetssikringen av dem. Slik «Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia» fastslår, er det den enkelte emneansvarlige som står for planlegging og gjennomføring av evalueringene. For farmasistudentenes vedkommende blir alle evalueringene behandlet i Programutvalg for farmasi.

Instituttene har ansvar for å rapportere resultatene til fakultetet. Emneevalueringene, kombinert med utdanningens særskilte semesterevaluering (se 3.2.1 over), sørger etter komiteens mening for at kvalitetssikringen av emner er vel ivaretatt, men vil anbefale at ordningen med semesterevalueringer også tas inn som en mulighet i kvalitetssikringshåndboka. Komiteen har for øvrig fått dokumentert at viktige endringer i undervisningen har kommet i stand som et resultat av disse evalueringene.

Komiteen stiller seg kritisk til at det ikke ser ut til å ha vært gjennomført noen programevaluering av programmet. Kvalitetssikringshåndboka fastsetter at en slik mer «omfattande evaluering [...] av studietilboda» skal gjennomføres minst hvert femte år. Dertil kommer at «... nye tilbud bør evaluerast etter kortare tid». Tatt i betraktning at det integrerte mastergradsprogrammet i farmasi har eksistert i over ti år, mener komiteen at en slik evaluering bør foretas relativt raskt. Komiteen vurderer opplegget for programevalueringer, slik det er beskrevet i håndboka, som godt, men har altså ikke fått sett på gjennomføring og resultater for herværende program. Når komiteen dermed må konkludere med at kvalitetssikringen av programmet som helhet ikke er fullt ut tilfredsstillende, så vil den samtidig påpeke at bruken av tilsynssensor/programsensor og semesterevaluering innebærer at det langt fra er slik at helheten i programmet aldri har vært vurdert.

Med hensyn til veiledning av studentene er det komiteens vurdering at denne holder et godt nivå, men med et tydelig forbedringspotensiale. Til veiledningen i det selvstendige arbeidet til mastergraden (mastergradsoppgaven) stilles det ikke krav om særskilt opplæring for dem som skal veilede, og det er ikke obligatorisk med to veiledere (hoved- og biveileder). Komiteen er kjent med at det ved noen institutter ved UiB er en fast ordning med to veiledere til oppgaven, og mener at dette bør vurderes også å skulle gjelde for farmasistudentene. Et krav om at veiledere skal ha opplæring i veiledningspedagogikk bør vurderes når tilbudet om slik kompetanseheving er tilstrekkelig godt.

Hva veiledningen av studentene under praksisopphold angår, har komiteen fått vite at ledelse og programutvalg har begrensede muligheter til å stille krav til veilederne, ettersom disse ikke mottar betaling for oppgaven. Komiteen vil imidlertid anbefale at man ser nærmere på kvalitetssikringen av praksisoppholdet, og i den forbindelse vurderer mulige løsninger for kompensasjon i apotekene, slik det gis for veiledere ved praksisopphold for andre grupper i helsevesenet. Apotekforeningen, som er en vesentlig medspiller i organiseringen av praksisopphold, er en av antakelig flere parter som bør involveres i en diskusjon om dette.

Om øvrige forhold omkring studiet vil komiteen ellers bemerke at styringsgruppa for Senter for farmasi ser ut til å være uten studentrepresentasjon. Med referanse til universitetsloven § 4-4 om studentrepresentasjon bør slik representasjon sikres, under forutsetning av at styringsgruppa treffer beslutninger på linje med andre besluttede organer ved universitetet.

Innføringen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) innebærer at institusjonene i høyere utdanning pr 1.1.2013 skal tilpasse sine fag- og studieplaner til rammeverket. Kunnskapsdepartementets skriver i den forbindelse at «Det grunnleggende elementet i kvalifikasjonsrammeverket er at kvalifikasjonene beskrives gjennom læringsutbytte og ikke gjennom innsatsfaktorer. (...) Læringsutbytte er beskrevet i kategoriene kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse.» Læringsutbyttebeskrivelsene for det integrerte mastergradsstudiet i farmasi skiller ikke mellom disse kategoriene, og den sakkyndige komiteen anbefaler at beskrivelsene gjennomgås og omstruktureres i lys av dette.

4 Konklusjon

Den sakkyndige komiteen har i sitt mandat å vurdere hvorvidt kvalitetssikringssystemet ved Universitetet i Bergen som helhet er tilfredsstillende i forhold til gjeldende forskrift og NOKUTs evalueringskriterier. Komiteen har derfor, i tråd med *Forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning* og utover det som er anført i kapittel 3, vurdert systemets strukturelle oppbygging, den dokumentasjon det frambringer og de vurderinger av utdanningskvalitet som institusjonen selv gjør. Komiteen har sett på hvorvidt systemet er klart beskrevet og angir målsettinger, prosesser, aktører og fora som inngår. Ansvars- og arbeidsfordeling er vurdert, likeledes systemets forankring i ledelsen og i besluttede organer på ulike nivåer.

Etter komiteens vurdering gis arbeidet med studiekvalitet høy prioritet ved Universitetet i Bergen, og institusjonen har etablert et system for kvalitetssikring av utdanningen som er velegnet for å nå de mål den har satt seg for kvalitetsarbeidet. «Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia» framstår som et godt verktøy for arbeidet med kvalitetssikring og – utvikling. Håndboka dekker etter komiteens syn alle de hovedelementer det er rimelig å forvente at skal være på plass i et slikt system. Når det gjelder programevalueringer er retningslinjene imidlertid veldig fleksible og gir muligheter for store variasjoner med hensyn til gjennomføringen av slike evalueringer. Komiteen vil derfor anbefale at institusjonen ser nærmere på både gjennomføringsgraden og forståelsen av programevalueringer, samt publiseringen av dem i kvalitetsdatabasen.

Gjennom en mer inngående gjennomgang av kvalitetsarbeidet på to områder (forskerutdanning/integrert mastergradsprogram i farmasi) har komiteen sett kvalitetssikringssystemet i bruk, og samtidig konstatert at det gjøres et betydelig kvalitetsarbeid også på områder som ikke formelt omfattes av systemet. Dette betyr ikke at det ikke er sider ved kvalitetssystemet som kan forbedres, noe komiteen har påpekt i det foregående, og som gjenspeiles i kapittel 5 om komiteens råd til videre utvikling av kvalitetssikringssystemet ved Universitetet i Bergen.

Som en tydelig indikasjon på at universitetet jobber ambisiøst med sitt systematiske kvalitetsarbeid, har komiteen notert seg Samdalutvalgets innstilling (Revisjon av kvalitetssikringssystemet for utdanning – innstilling fra Samdalutvalget) fra 2008. Utvalget ble nedsatt for blant annet å følge opp anbefalingene fra NOKUTs evaluering av systemet for kvalitetssikring av utdanningen i 2007. Utvalgets mange og gode forslag er i stor grad fulgt opp i det systemet som nå foreligger.

Komiteens vurdering er at systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen er tilfredsstillende, og den anbefaler at det godkjennes.

5 Komiteens råd om videre utvikling av kvalitetsarbeidet

Med utgangspunkt i de vurderinger som er gjort av systemet for kvalitetssikring av utdanningen ved Universitetet i Bergen, har komiteen følgende anbefalinger for videre utvikling av institusjonens kvalitetsarbeid:

- Universitetet bør se på om ikke kvalitetssikringssystemet også formelt bør omfatte ph.d.-utdanningen (tredje syklus). Når bl.a. emneevaluering og forskerutdanningsmelding allerede ligger inne som krav, fortoner det seg nærliggende å integrere forskerutdanningen i et samlet kvalitetssikringssystem.
- Påse at midtveiseevalueringene inneholder et innslag av dokumentasjon av reell progresjon i forhold til prosjektplan (ph.d.- forskriftens bestemmelser om midtveiseevaluering inneholder ikke dette i dag).
- Universitetet bør se på muligheten for å øke kapasiteten på kurs, seminarer og andre former for opplæring i veiledningspedagogikk for veiledere på alle nivåer.
- Komiteen anbefaler universitetet å vurdere en mer ensartet praksis mellom fakultetene med hensyn til organisering, roller, navn på organer og oppgavefordeling på forskerutdanningen.
- Institusjonen bør vurdere å stramme inn sin evalueringspraksis slik at det fastslås at emner og programmer der det nylig har skjedd store endringer blir evaluert raskere enn etter de tre (emne) og fem (program) år som håndboka for kvalitetssikring i dag fastsetter.
- Komiteen anbefaler at institusjonen ser nærmere på både gjennomføringsgraden og forståelsen av programevalueringer, samt publiseringen av dem i kvalitetsdatabasen.
- Det bør gjennomføres en programevaluering ved det integrerte mastergradsprogrammet i farmasi i løpet av kort tid.
- Det bør vurderes å innføre to veiledere pr student som en fast ordning for det selvstendige arbeidet i mastergraden for studenter ved profesjonsutdanningen i farmasi.
- Institusjonen bør initiere en diskusjon med alle relevante parter om mulige løsninger for kvalitetssikring av praksisperioden for farmasistudenter.
- Universitetet bør vurdere om det skal være studentrepresentasjon i styringsgruppa for Senter for farmasi.
- Komiteen anbefaler institusjonen å vurdere nødvendigheten av å ha et såvidt stort innslag av toppledelse i styringsgruppa for Senter for farmasi.
- Komiteen vil anbefale at UiB vurderer å sette samme karakterkrav for opptak til alle institusjonens doktorgradsprogram.

6 Vedlegg

6.1 Sakkyndig komité's mandat

MANDAT FOR SAKKYNDIGE KOMITEER VED EVALUERING AV INSTITUSJONENES KVALITETSSIKRINGSSYSTEM

Fastsatt av NOKUTs styre 5. mai 2003, revidert 17.12. 2008, tilpasset Forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning av 1. februar 2010.

Den sakkyndige komiteen skal evaluere institusjonens system for kvalitetssikring av utdanningen, og vurdere om dette er tilfredsstillende i forhold til gjeldende forskrift og NOKUTs evalueringskriterier.

Komiteen skal gi en entydig og begrunnet konklusjon om hvorvidt institusjonens system for kvalitetssikring er tilfredsstillende.

Evalueringen skal gjennomføres med en konstruktiv holdning til institusjonen, og komiteen skal også gi råd om det videre kvalitetsarbeid ved institusjonen.

Hvis evalueringen avdekker klare indikasjoner på alvorlig kvalitetssvikt i enkeltstudier, skal dette bemerkes i komiteens rapport. Komiteens vurdering skal baseres på følgende materiale:

- institusjonens beskrivelse av kvalitetssikringssystemet
- dokumentasjon av utført kvalitetssikring / kvalitetsarbeid som institusjonen legger fram. Komiteen kan be om å få seg forelagt et hvilket som helst materiale som den anser at kan ha betydning for vurderingen
- komiteens erfaringer og funn ved institusjonsbesøk. Komiteen avgjør hvem den vil treffe og hvilke enheter den vil besøke

Komiteen skal nedfelle sine vurderinger, konklusjoner og anbefalinger i en skriftlig rapport. Komiteen skal kvalitetssikre rapportens faktiske opplysninger før den avgis.

Komiteen arbeider på oppdrag fra og avgir sin rapport til NOKUT. Oppdraget er avsluttet når NOKUT har fattet vedtak i saken. Inntil oppdraget er avsluttet, skal de sakkyndige ikke ta del i den offentlige debatt om saken.

6.2 Dokumentasjon fra Universitetet i Bergen

Dokumentasjon mottatt forut for innledende besøk

- Presentasjon av UiB med oversikt over studietilbudene
- *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia*
- *Utdanningsmelding 2010*
- *Utdanningsmelding 2011*
- *Utdanningsmelding 2012*
- *Notat til sakkyndig komité i NOKUT om status, suksesser og utfordringer i kvalitetsarbeidet ved Universitetet i Bergen*

Dokumentasjon mottatt forut for hovedbesøket

Kvalitetssikring av forskerutdanningen:

- Forskrift for Ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen
- Håndbok for forskerutdanningen
- Handlingsplan for forskerutdanningen
- Avtale ved opptak til organisert forskerutdanning
- Opptaksbrev til organisert forskerutdanning
- Framdriftsrapporter
- Eksempler på midtveisevalueringer
- Forskerutdanningsmeldinger 2011-2012
- Overgripende UiB-initierte undersøkelser
- Reglementer/retningslinjer for opplæringsdelen i fakultetenes doktorgradsprogrammer
- Bestemmelser/retningslinjer for organiseringen av veiledning i doktorgradsprogrammene
- Regler for universitetets forskningsutvalg
- UiBs oppsummering av forskningsutvalgets virksomhet 2009-2013
- Mandat for programutvalget for forskerutdanning ved Det medisinsk-odontologiske fakultet
- Mandat for forsknings- og forskerutdanningsutvalget ved Det humanistiske fakultet

Kvalitetssikring ved integrert mastergradsprogram i farmasi:

- Studieplan (inkl. plan for avvikling av praksis) for integrert mastergradsprogram i farmasi
- Eksempler på gjennomførte emneevalueringer ved programmet
- Eksempler på instituttens rapportering om kvalitetsarbeid til fakultetet/programstyret
- Programsensorrapporter
- Programevaluering (sist gjennomførte)
- Avtale om veiledning av masterstudenter
- Utdanningsplan
- Kandidatundersøkelse

6.3 Program for den sakkyndige komiteens hovedbesøk ved institusjonen

Onsdag 11. september

Tid	Aktivitet - intervju/møte med
09.00 – 11.00	Internt komitémøte
11.15 – 12.00	Representanter for universitetets sentrale forskningsutvalg
12.00 - 13.00	Lunsj
13.15 – 14.00	Representanter for fakultetenes forsknings- og forskerutdanningsutvalg
14.15 – 15.00	Stipendiater/dr. gradsstudenter
15.15 – 16.00	Vitenskapelig ansatte med veiledningserfaring på ph.d.- nivå

Torsdag 12. september

Tid	Aktivitet - intervju/møte med
09.00 – 10.00	Internt komitémøte
10.15 – 11.00	Representanter for fakultetenes forskerutdanningskoordinatorer
11.15 – 12.00	Stipendiater/dr. gradsstudenter II
12.00 - 13.00	Lunsj
13.15 – 14.00	Representanter for programutvalg for farmasi
14.15 – 15.00	Representanter for styringsgruppe ved Senter for farmasi
15.15 – 16.00	Studenter, tillitsvalgte

Fredag 13. september

Tid	Aktivitet - intervju/møte med
09.00 - 10.00	Internt komitémøte
10.15 – 11.00	Emneansvarlige, farmasi
11.15 – 12.00	Studenter, ikke tillitsvalgte
12.00 – 13.00	Lunsj

13.15 - 13.45	Komitémøte
14.00 – 14.30	Tilbakemeldingsmøte
14.30 – 15.30	Komitémøte

6.4 NOKUTs kriterier for evaluering av system for kvalitetssikring av utdanningen

Evalueringkriteriene finnes i kapittel 6 i forskrift om tilsyn med utdanningskvaliteten i høyere utdanning (studietilsynsforskriften).

Kapittel 6 Evaluering av institusjonenes system for kvalitetssikring av utdanningen

§ 6.1 NOKUTs evalueringkriterier

Ved evaluering av institusjonenes interne kvalitetsarbeid gjøres det en helhetlig vurdering av kvalitetssikringssystemet og institusjonenes aktive bruk av det. Det skal legges vekt på:

- a. Stimulans til kvalitetsarbeid og kvalitetskultur: om institusjonen stimulerer til engasjement for kvalitetsarbeid blant ansatte og studenter og deres demokratiske organer,
- b. Mål, plan og ledelsesforankring: om mål, ansvar, prosesser og aktører som inngår i kvalitetssystemet er klart beskrevet (systemets strukturelle oppbygning), og hvordan systemet for kvalitetssikring utvikles i tråd med institusjonenes behov,
- c. Innhenting av dokumentert informasjon om kvalitet i studiene: om sikring og vurdering av kvaliteten i hvert enkelt studium bygger på dokumentert informasjon som systematisk innhentes fra flere kilder, og om det er særskilte prosesser for å kvalitetssikre oppretting av nye studier,
- d. Analyse, vurdering og rapportering: om den informasjonen som systemet genererer analyseres, vurderes og framstilles for ansvarlige fora og ledernivå,
- e. Bruk av kunnskap til kvalitetsforbedring: om tiltak for forbedringer iverksettes på grunnlag av de kvalitetsanalyser som gjøres.

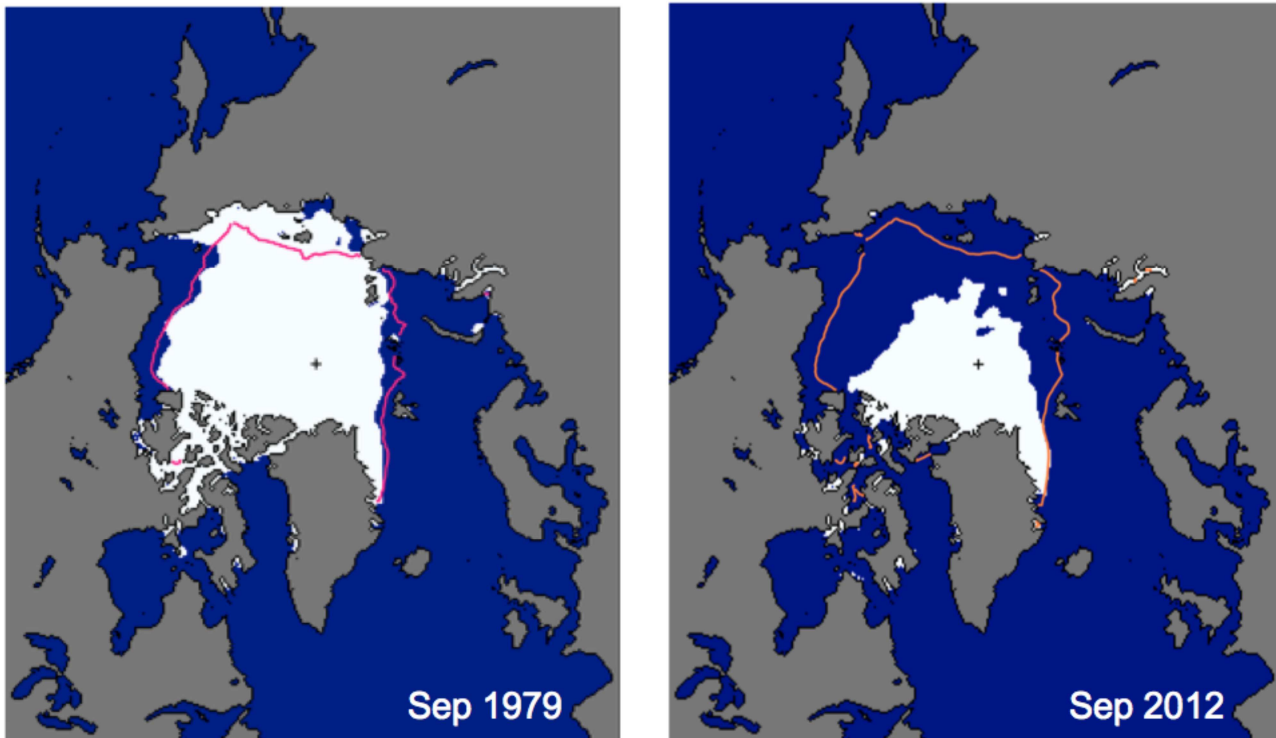
Merknad til kapittel 6

Institusjonene skal kontinuerlig og systematisk arbeide for å sikre og forbedre kvaliteten i utdanningen. Det interne systemet for kvalitetssikring av utdanningen skal frambringe kunnskap institusjonen trenger i sikringen og utviklingen av utdanningene som tilbys. Kvalitetssikringen skal omfatte alle studietilbud som en institusjon gir, alle deler av studiet og alle formidlingsformer. Gjennom faste rutiner og prosesser i en årlig syklus frembringes, vurderes og anvendes informasjon om det enkelte studium, og om institusjonens utdanningsvirksomhet generelt.

Institusjonens system for kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten er institusjonens eiendom. Det er derfor institusjonen selv som ut fra egen størrelse, faglig profil og andre lokale behov bestemmer hvordan det skal utformes. Det samme gjelder for den dokumentasjonen som systemet frembringer.

Mer enn 50 millioner forskningskroner til Bjerknessenteret

Vil Grønlandsisen smelte raskere dersom sjøisen i Arktis forsvinner? Dette er spørsmålet som forskere ved Bjerknessenteret skal finne ut av når de nå får mellom 50 og 60 millioner kroner fordelt over fem år fra det europeiske forskningsrådet.

Vi ser allerede store endringer i sjøisen i Arktis. I september i fjor var sjøisen på et rekordlavt nivå.

Foto: NSDIC

Av [Gudrun Sylte \(/nb/personer/Gudrun.Sylte\)](/nb/personer/Gudrun.Sylte)

Opprettet 09.12.2013 - 08.56

Sist oppdatert 09.12.2013 - 12.28

Fortidsklimaforskerne på [Bjerknessenteret \(http://www.bjerknes.uib.no/\)](http://www.bjerknes.uib.no/) slapp jubelen løs i dag. Søknaden Ice2Ice har gått til topps i konkurransen om finansiering hos det Europeiske forskningsrådet (ERC). Det innebærer en årlig sum til grunnforskning på omtrent elleve millioner kroner i året fordelt omtrent likt mellom UiB og Uni Research i fem år.

– Dette er stort. Ingen prosjekter med norsk eller dansk deltakelse har tidligere norske miljø har tidligere nådd til finalen i Synergy-programmet, sier [Eystein Jansen \(http://www.uib.no/personer/Eystein.Jansen\)](http://www.uib.no/personer/Eystein.Jansen), direktør ved Bjerknessenteret. Bare tre prosent av søknadene ble innvilget, noe som viser at fortidsklimaforskningen i Bergen holder verdensklasse, fortsetter Jansen.

Eystein Jansen er professor i maringeologi og leder den den bergenske Ice2Ice-forskningen sammen med [Kerim Nisancioglu \(http://www.uib.no/personer/Kerim\)](http://www.uib.no/personer/Kerim), førsteamanuensis ved

Institutt for geovitenskap, UiB. Geolog og forskningsdirektør Trond Dokken er ansvarlig for Uni Research sin deltakelse.

Det er fortidsklimaforskerne ved Bjerknæssenteret/ UiB og Uni Research som har gått sammen om prosjektet Ice2Ice, i samarbeid Danske meteorologiske institutt ved Jens Hesselbjerg Christensen og Bo Møllsøe Vinther ved Niels Bohr Institut, Københavns Universitet.

Raske og store temperaturendringer på Grønland

I forskningsprosjektet vil de undersøke hva som skjer med isen på Grønland dersom sjøisen i Norskehavet forsvinner. Man vet allerede at man fikk ekstremt raske og store temperaturendringer på Grønland da sjøisen i Norskehavet brått forsvant under istidene. Dette fikk virkninger på temperatur og nedbør også over store deler av kloden. Spørsmålet er om noe lignende kan skje når sjøisen i Arktis forsvinner i vår nære klimafremtid.

Vi ser allerede store endringer i sjøisen i Arktis. I september I fjor var sjøisen på et rekordlavt nivå.

Over nesten hele Grønland opplevde man sommeren 2012 at innlandsisen smeltet på overflaten. For første gang opplevde danske forskere regn på innlandsisen på forskningsstasjoner som har stått der i mange tiår.

Europeisk prestisje

At Ice2Ice-søknaden gikk gjennom hos det Europeiske forskningsrådet (ERC) er en milepæl for norsk forskning. Ingen norske eller danske miljø har tidligere nådd gjennom nåløyet i ERC Synergy-programmet.

ERC Synergy Grants er det mest prestisjefylte finansieringsordningen for forskning i Europa, med ekstrem hard konkurranse på tvers av alle fag. Søknaden gikk gjennom fire utvelgingsrunder i konkurranse med omtrent 450 prosjektsøknader fra hele Europa. Kun 12-13 prosjekter fikk støtte.

Totalt får Ice2Ice 12,5 millioner Euro fordelt over fem år, delt mellom de fire institusjonene.

Tverrfaglig tilnærming

Forskningsaktivitetene i Ice2Ice er delt i fire team, der forskerne vil hente ut og undersøke nye iskjerner fra innlandsisen, nye marine sedimentkjerner, utvikle detaljerte modellsimuleringer av klimaet på Grønland og innlandsisen der, og studere stabiliteten til sjøisen i Arktis. Dette må til for å avdekke mekanismene når den arktiske sjøisen plutselig forsvinner og forstå de brå endringene vi har hatt i fortiden.

Eystein Jansen, direktør ved Bjerknessenteret.

Kerim Nisancioglu, førsteamanuensis ved Institutt for geovitenskap, UiB.

Trond Dokken, forskningsdirektør Uni Research.

Norge blir medlem av europeisk infrastruktur for bioinformatikk

Den 20. desember ble Norge medlem av den felleseuropeiske forskningsinfrastrukturen ELIXIR. Norske forskere får dermed tilgang til biovitenskaplige data fra hele Europa, og økt kapasitet til å analysere og lagre data fra biologi og biovitenskap.

Moderne biovitenskaplig forskning genererer enorme mengder data. Behovet for bioinformatikk er i ferd med å bli en flaskehals for forskningen. Nå bygger Europa i fellesskap opp en infrastruktur for å lagre, analysere og dele data, og Norge er med. Infrastrukturen er for kostbar å bygge og for ressurskrevende å drifte for et land alene. Gjennom den felleseuropeiske infrastrukturen vil alle medlemslandene få tilgang til topp moderne infrastruktur for å analysere og håndtere biologiske data. Dataene og IT-verktøyene skal også gjøre tilgjengelig for bioindustri, forvaltning og andre relevante brukere, for eksempel fra miljø- og medisinsk forskning.

Stolt og glad kunnskapsminister

- Vi er glade over at Norge sammen med de andre europeiske landene kan bygge opp en moderne forskningsinfrastruktur for å analysere, lagre og dele data. Økt kapasitet for å håndtere stadig større datamengder fra biovitenskaplig forskning er avgjørende. ELIXIR vil gi forskere fra alle medlemslandene det nødvendige utstyret for å drive forskning av høy kvalitet, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

Måltrettet satsing på bioinformatikk

ESFRI-prosjektet ELIXIR har stått på ESFRIs veikart over strategisk viktige forskningsinfrastrukturer siden 2006. Norges forskningsråd er svært glad for at Norge blir medlem av den felleseuropeiske infrastrukturen.

- Det ligger en bevisst og langsiktig satsing på bioinformatikk bak dette vedtaket, og også betydelige investeringer i forskningsinfrastruktur for å håndtere de økte datamengdene fra biovitenskaplig forskning. Dette gjør at Norge nå kan gå inn med en norsk node i den felleseuropeiske infrastrukturen, sier administrerende direktør Arvid Hallén

Norsk node spesialisert på marin forskning

Infrastrukturen er desentralisert, med en sentral enhet i England, og nasjonale noder i hvert av medlemslandene.

Den norske noden ELIXIR.no fikk 50 millioner kroner i bevilgning fra Forskningsrådets nasjonale satsing på forskningsinfrastruktur i 2011 til å bygge opp tjenester som etterspørres av norsk og internasjonal livsvitenskapelig forskning. Målet var deltakelse i det felleseuropeiske prosjektet. Den norske plattformen skiller seg fra de andre nodene i nettverket fordi den har en tydelig marin profil.

- Innenfor forskning knyttet til helse og forståelse av gener og sykdomssammenhenger er behovet for en infrastruktur som ELIXIR spesielt stort. Norge har i tillegg behov knyttet til nasjonale ressursområder, for eksempel oppdrettsnæringen. Arvestoffet til laks og torsk må forstås før vi kan optimalisere oppdrettsnæringen og få en bærekraftig og sunn matproduksjon. Her har Norge gode forskningsmiljøer og mye kunnskap og den norske noden er spesielt rettet mot marin forskning, sier professor Inge Jonassen, som leder den norske ELIXIR-noden.

Dette er ELIXIR:

ELIXIR ble en formell juridisk enhet den 18. desember 2013. Medlemslandene er foreløpig Storbritannia, Sverige, Sveits, Tsjekkia, Estland og Norge. Det er det europeiske laboratoriet for molekylærbiologi (EMBL) som er vertskap for infrastrukturen. Flere av de 17 landene som har signert intensjonsavtale om å bli medlem, forventes å gå inn som fullverdige medlemmer.

Forskningsinfrastrukturen består først og fremst av dataressurser, det vil si innsamlede data fra

Norge ble medlem av ELIXIR i desember. Leder for den norske ELIXIR-noden professor Inge Jonassen ønskes velkommen av EUs sjef for forskning og innovasjon Robert-Jan Smits (t.v). (Photo: ELIXIR)

forskningsgrupper i hele Europa som vil bli samlet på en plattform og gjort tilgjengelig for livsvitenskapmiljøer i hele Europa. Infrastrukturen kan også brukes av bioindustri, det offentlige og forskere fra livsvitenskap, miljøforskning og medisinsk forskning. Gjenbruk av de samme dataene vil bety at man kan hente ut mer verdi av forskningsdataene, og dermed øke utbyttet av Europas samlede investeringer i livsvitenskap. I tillegg består infrastrukturen av IKT-verktøy for å søke, analysere og koble sammen data. En tredje komponent ved denne forskningsinfrastrukturen er opplæring av forskere i å gjøre bioinformatiske analyser og bruke IKT-verktøyet utviklet for bioinformatikk.

Skrevet av: [Synnøve Bolstad](#)

Publisert: 07.01.2014

Sist oppdatert: 08.01.2014

Se også

[Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur](#)

Andre nettsider

[ELIXIR](#)
[ESFRI](#)

Kontaktpersoner

[Odd Ivar Eriksen](#)

Spesialrådgiver
+47 22 03 70 23

oie@forskningsradet.no

[Jacob Edward Wang](#)

Spesialrådgiver
22 03 73 25

jew@forskningsradet.no

Forskningsdata fra Europa samles i Bergen

Den 5. desember åpnet en ny europeisk institusjon for samfunnsvitenskapelige data. Dermed er en bit av den store parken av moderne forskningsinfrastrukturer som nå bygges opp i Europa, plassert i Bergen.

Hovedkvarteret for det felleseuropeiske arkivet CESSDA (Consortium of European Social Science Data Archives), som har stått på det europeiske og norske veikartet over strategisk viktige forskningsinfrastrukturer i en årrekke, ble åpnet 5. desember 2013, av leder for EUs forskningsaktivitet Robert -Jan Smits.

Gjør store datamengder tilgjengelig

Valgstudier, språkvaner, skilsmissetall, meningsmålinger og forbrukeratferd er bare noen eksempler på datasett som er lagret hos CESSDA. Opplysninger fra de store, europeiske spørreundersøkelsene European Social Survey og Eurobarometrene finnes også i arkivet. Nå blir datasettene – mange strekker seg nesten 30 år tilbake i tid – lagret på en slik måte at de blir lette å finne for forskerne og lettere å dele. Standardiserte data fra ulike land stimulerer dessuten til kryssnasjonale undersøkelser. Det vil styrke forskningen og gi ny innsikt og kunnskap.

- Samfunnsvitenskapen ligger langt fremme og har lang tradisjon i å dele data. CESSDA er et resultat av 40 års samarbeid som er bygd opp i Europa nå formalisert. Det er et stort datavolum og mange brukere som nå skal håndteres i en organisasjon, sier Bjørn Henrichsen.

13 land er medlemmer av CESSDA, men CESSDAs midlertidige direktør Bjørn Henrichsen, som skal lede den europeiske forskningsinfrastrukturen den første perioden, regner med at antall medlemsland vil øke til nærmere 20 i løpet av det første året.

Det er ministeriene i hvert enkelt land som er medlemmer av CESSDA.

Må prioritere laboratorier, utstyr og databaser

Europa er i fellesskap i gang med å bygge opp en omfattende park av moderne forskningsinfrastruktur. Vitenskapelig utstyr, databaser og laboratorier er ofte så store og kostbare at få - om noen - land har anledning til å etablere og drifte dem alene. CESSDA er et eksempel på en slik database.

I sitt budsjettforslag for 2015 foreslår Norges forskningsråd å øke bevilgningene til forskningsinfrastruktur med 90 millioner kroner.

- Norsk deltakelse i de felleseuropeiske infrastrukturprosjektene krever betydelige investeringer, men er helt avgjørende for å sikre at norske forskere har tilgang til moderne og oppdaterte laboratorier, databaser og vitenskapelig utstyr. Dette er en forutsetning for å utvikle nyskapende forskningsmiljøer, sier administrerende direktør i Norges forskningsråd Arvid Hallén.

Bjørn Henrichsen skal lede CESSDA i oppstartsperioden.

Skrevet av: [Synnøve Bolstad](#)

Publisert: 04.12.2013

Sist oppdatert: 06.12.2013

Se også

[Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur](#)

Andre nettsider

[CESSDAs hjemmeside](#)

Kontaktpersoner

Bjørn Henrichsen

bjorn.henrichsen@nsd.uib.no

Tlf: 55 58 21 18

NSD

FELLESLOFTET FORDELT

450 millioner til unge forskertalenter

64 unge forskertalenter får til sammen 450 millioner kroner til sine forskningsprosjekter gjennom Fellesløftet og ordinært budsjett til Fri prosjektstøtte (FRIPRO).

[Les kommentarer \(0\)](#) | [Legg igjen en kommentar](#)

I Fellesløftet gir universitetene og Forskningsrådet 300 millioner kr i støtte til 42 unge forskertalenter over tre år. Dette kommer i tillegg til 22 unge forskertalenter som får støtte gjennom Forskningsrådets ordinære FRIPRO-budsjett.

– Gjennom denne satsingen får våre mest lovende, unge forskere nå mulighet til å forfølge egne ideer, skape sin egen forskningsvei og etablere en egen forskergruppe. Her ser vi grunnlaget for fremragende forskningsmiljøer i framtiden. Dette er en viktig investering for Norge som kunnskapsnasjon, sier Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen.

Klar prioritering fra universitetene

FRIPRO er Forskningsrådets åpne konkurransearena som favner alle fag og med vitenskapelig kvalitet som avgjørende kriterium for bevilgning. Unge forskertalenter er en ny søknadskategori i FRIPRO for søkere som er 39 år eller yngre.

– Vi er svært glade for at en betydelig budsjettvekst fra Kunnskapsdepartementet sammen med en klar prioritering fra universitetene, har gitt oss mulighet for et skikkelig løft for de unge enerne i år. Søknadene har vært gjennom en grundig vurdering av internasjonale ekspertpaneler innenfor de ulike fagområdene. Universitetene har så valgt ut blant de som har fått de beste karakterene, det vil si 6 eller 7. Vi gleder oss til å følge disse talentene og deres forskning framover, sier Forskningsrådets administrerende direktør Arvid Hallén.

Fordeling av Fellesløftet

Her er oversikten over talentene universitetene har valgt ut i Fellesløftet:

[20 unge forskertalenter ved Universitetet i Oslo](#)
(PDF-188.8 KB)

[Ti unge forskertalenter ved Universitetet i Bergen](#)
(PDF-183.6 KB)

[Syv unge forskertalenter ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet](#)
(PDF-181.3 KB)

[Tre unge forskertalenter ved Norges arktiske universitet](#)
(PDF-174.8 KB)

[Ett ungt forskertalent ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet](#)
(PDF-174.9 KB)

[Ett ungt forskertalent ved Universitetet i Stavanger](#)
(PDF-171.6 KB)

Av de 42 unge forskertalentene som får støtte gjennom Fellesløftet er det 26 menn og 16 kvinner. Fordelingen på de 64 talentene som får støtte totalt i FRIPRO er 38 menn og 26 kvinner.

Høyere innvilgelsesprosent

Til sammen mottok Forskningsrådet 351 søknader til Unge forskertalenter for 2014. Med Fellesløftet er innvilgelsesprosenten for Unge forskertalenter 18 prosent.

Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen (Foto: Thomas Haugersveen/Statsministerens kontor)

– At universitetene gjennom Fellesløftet aktivt går inn i et samarbeid med Forskningsrådet på denne måten, gir oss sammen muligheten til å investere i enda flere forskertalenter. Dette er jeg sikker på er en svært god investering for alle parter, sier Hallén.

Årets fellesløft er andre gang universitetene og Forskningsrådet med ekstra midler fra Kunnskapsdepartementet, går sammen i et spleiselag for å løfte bevilgningene i FRIPRO. Første gang var for to år siden da hele FRIPRO-potten ble løftet med 600 millioner kroner over tre år.

Skrevet av: [Christian Lund](#)

Publisert: 30.01.2014

Sist oppdatert: 30.01.2014

Se også

[FRIPROs nettsider](#)
[Ordinær tildeling i FRIPRO](#)

Følgende prosjekter har fått bevilging over Fellesløftet 2014 ved Universitetet i Bergen:

Fagkomiteen for humaniora og samfunnsvitenskap - FRIHUMSAM

Prosjektnr	Prosjekttittel	Prosjektansvarlig
230744	Diversity in the Norwegian News Media Landscape: A Hybrid Model for Evaluating Media Policy	Institutt for informasjons- og medievitenskap
230998	Democratizing Indian Democracy? Social Movements and the State in India: Towards a New Research Agenda	Sosiologisk institutt

Fagkomiteen for medisin, helse og biologi - FRIMEDBIO

Prosjektnr	Prosjekttittel	Prosjektansvarlig
230394	Role of Xenobiotics in Metabolic Diseases: A Translational Approach	Institutt for biologi
230827	Exposure to Antibacterial Compounds: The Microbiome and Allergic Diseases.	Klinisk institutt 2
230865	Dynamics and reversibility of protein N-terminal acetylation	Molekylærbiologisk institutt
230903	Assessing genetic alterations causing resistance to chemotherapy in cancer in vivo	Klinisk institutt 2

Fagkomiteen for matematikk, naturvitenskap og teknologi - FRINATEK

Prosjektnr	Prosjekttittel	Prosjektansvarlig
231259	Earth System Interactions and Information Transfer	Institutt for geovitenskap
231549	Inflow of Warm Deep Water on the Antarctic Continental Shelves	Geofysisk institutt
231647	The Meridional Overturning Circulation in the western Nordic seas	Geofysisk institutt
231661	Discrete Functions and Their Applications in Cryptography and Mathematics	Institutt for informatikk